

**VALORIFICAREA STRATEGIILOR PEDAGOGICE DE PROMOVARE
A TEZAUURULUI ARHITECTURAL NAȚIONAL ȘI UNIVERSAL ÎN FORMAREA
INIȚIALĂ A STUDENȚILOR-ARHITECȚI ȘI DESIGNERI**

**VALUATION OF PEDAGOGICAL STRATEGIES FOR PROMOTING THE
NATIONAL AND UNIVERSAL ARCHITECTURAL TREASURY IN THE INITIAL
TRAINING OF STUDENTS-ARCHITECTS AND DESIGNERS**

Tatiana FILIPSKI, dr., lector univ.,
Universitatea Tehnică a Moldovei
ORCID: 0000-0002-6071-5513
tatiana.filipski@udu.utm.md

Angela MUNTEANU, dr., conf. univ.,
Universitatea Tehnică a Moldovei
ORCID: 0000-0003-4671-022X
angela.munteanu@arh.utm

Tatiana FILIPSKI, PhD, University Lecturer,
Technical University of Moldova
Angela MUNTEANU, PhD, Associate Professor,
Technical University of Moldova

CZU: 378.126:72

DOI: 10.46727/c.v3.21-22-03-2024.p291-297

Abstract. The article represents a theoretical study that reflects an important and current aspect in the initial training of architecture and design students through the valorization of *Pedagogical Strategies* for the promotion of *cultural heritage (national and universal architectural)*. The paper provides some historical insights into interior spaces and their harmonization with architectural contexts. At the same time, it identifies the basic concepts regarding *cultural heritage (national and universal architectural)* and the field of architecture, analyzing the perspectives of scholars that target the importance of research, conservation, and promotion of architectural treasures in the context of the initial training of architecture and design students. Similarly, the necessity of an interdisciplinary and transdisciplinary approach in organizing and conducting educational activities in the disciplines of *Form Study and Painting* through and for *cultural heritage (national and universal architectural)* is established and argued. The need for the interconnection of architecture and design students with artworks inherited from our predecessors, along with the techniques, methods, and materials used by them in creating artistic works, is also mentioned.

Keywords: pedagogical strategies, architectural heritage, museum education

Introducere

Literatura de specialitate din domeniile *arhitecturii* și a *patrimoniului cultural (arhitectural național și universal)* [2; 11; 12; 13; 15 etc.] ne-a permis să stabilim că *arhitectura* înseamnă arta proiectării și edificării diferitelor tipuri de construcții, incluzând locuințe, edificii publice, spații industriale etc. [10]. Putem spune că *arhitectura* este un domeniu complex care cercetează, completează și aplică rezultatele diverselor științe teoretice în practică, iar *patrimoniul arhitectural* este o componentă importantă a *patrimoniului cultural*, fiind alcătuit dintr-o varietate de opere arhitecturale (clădiri, edificii, ansambluri arhitecturale etc.), create

de-a lungul timpului, care reflectă evoluția și diversitatea culturii umane, precum și realizările tehnico-artistice ale unei societăți, valorificate din perspectivă culturală, istorică, estetică sau funcțională, moștenite, conservate, protejate și transmise generațiilor viitoare.

Așadar, pe tot parcursul istoric, arhitectura a experimentat transformări uimitoare prin expresivitatea sa plastică reflectată în diverse stiluri arhitecturale, ce îmbină progresul artistic, tehnic și economic al fiecărei perioade de ascendență sau declin parcursă de omenire în dezvoltarea sa. Relevant este faptul, că acest domeniu al artelor plastice poartă în timp și transmite generațiilor viitoare cel mai viabil *patrimoniu cultural* național sau universal, și anume pe cel *arhitectural* care poate deține și opere de pictură, sculptură, grafică etc.

Exemplele de imaginile picturale eternizate pe pereții încăperilor rupestre, interpretate grafic și cromatic, prin utilizarea pigmentilor naturali obținuți din (cenușa de lemn sau piatra arsă, argilă etc.), ne confirmă existența primelor manifestări culturale și artistice în spațiile interioare destinate vieții colectivităților umane (Figurile 1; 2).

Figura 1. Cal și săgeți, pictură rupestră din Lascaux, Franța, anul 20.000 Î. Hr. [9, p. 10]

Figura 2. Bizoni, pictură rupestră din Altamira, Spania, anul 10.000 Î. Hr. [9, p. 10]

În această ordine de idei, este necesar să precizăm, că mijloacele materiale, manifestările culturale, spirituale și artistice ale vechilor civilizații sunt considerate de o valoare incontestabilă și servesc în prezent drept surse veridice de *educație intelectuală, morală și estetică* a generațiilor în creștere. La fel, putem menționa că atât în Republica Moldova, cât și în spațiul european în ultimele decenii s-a intensificat tendința spre identificarea, cercetarea și conservarea *patrimoniului cultural arhitectural* prin muzeificarea *monumentelor* în scop educativ.

Cercetătorul T. Stavilă ne relatează că criteriile de atribuire a statutului de *monument* clădirilor istorice din țara noastră au reluat următoarele recomandări: valoare artistică, valoare

istorică, vechime mai mare de 50 de ani și reprezentarea tuturor tipurilor de clădiri, astfel ca ele să poarte o mărturie a etapelor de dezvoltare a localităților [13, p. 161].

Din cele expuse mai sus, conștientizăm necesitatea stringentă a identificării, conservării, cercetării și promovării monumentelor de arhitectură ce constituie o dimensiune de importanță majoră în educația și formarea studenților-arhitecți și designeri. Atât aspectul exterior, cât și cel interior al clădirilor cu statut de *monument istoric și cultural* reprezintă tendința de armonizare, organizare și reflectare a formelor din mediul ambiental, realizate prin diverse materiale și tehnici de lucru, ce oglindesc istoria trecutului în anumite perioade de dezvoltare a umanității și precedă imaginea artei viitorului susține cercetătoarea L. G. Criștaleva [5].

În viziunea cercetătoarei T. Nesterov, *monumentele de arhitectură reflectă influențe ale diferitelor orientări stilistice precum: clasicismul, eclecticismul, modernismul etc.* [Apud 11, p.175], ce au un interes deosebit în valorificarea moștenirii culturale și oferă oportunități de eficientizare a procesului educativ-formativ a viitorilor specialiști din domeniul arhitecturii și a designului.

Problema păstrării, valorificării și asigurării autenticității monumentelor culturii naționale și universale rămâne o prioritate a politicilor culturale plan național și pe plan internațional.

În acest sens, Republica Moldova a elaborat, a semnat și a ratificat mai multe legi, acorduri, convenții etc., printre cele mai relevante fiind *Convenția culturală europeană* (1954); *Convenția pentru salvagardarea patrimoniului arhitectural European* (1985); *Convenția europeană pentru protecția patrimoniului arheologic* (1992, revizuită), *Convenția europeană a peisajului* (2000), *Convenția-cadru a Consiliului Europei privind valoarea patrimoniului cultural pentru societate*, FARO, 27 octombrie 2005 etc., ce pune accentul pe *inserțiunea patrimoniului cultural în toate nivelurile de învățământ, încurajând cercetarea interdisciplinară a patrimoniului cultural și formarea profesională continuă prin schimbul de cunoștințe și priceperi în interiorul și în afara sistemului de învățământ* [Apud, 6].

Repere praxiologice de eficientizare a promovării tezaurului cultural (arhitectural național și universal) în contextul formării inițiale a studenților arhitecți și designeri

Analiza cadrului teoretic și al celui empiric [3; 6; 7; 8; 14 etc.] a permis să stabilim că accesul studenților la informația cu privire la *tezaurul cultural (arhitectural național și universal)* facilitează considerabil, din perspectivă pedagogică, inserția valorilor culturale în creația proprie a acestora, oferindu-le oportunități de interacțiune și relaționare optimă cu diferite domenii ale cunoașterii, dezvoltându-le abilități cognitive (gândire critică și analitică), practice (mănuire a instrumentelor și a ustensilelor), artistice și creative (creare și utilizare a variate tehnici de lucru) și de percepție a formelor etc.

Potrivit cercetătorului R. Arnheim, *orice percepție este totodată însoțită de gândire, orice judecată este intuiție, orice observație este imaginație* [1, p. 15]. Noi considerăm aceste afirmații foarte importante pentru teoria și practica artistică a viitorilor arhitecți și designeri. Dat fiind faptul că realizarea unei opere arhitecturale, elaborate tridimensional în scop practic și utilitar, implică îmbinarea eficientă a cunoștințelor, a experiențelor și a abilităților într-un mod inovativ, putem remarca necesitatea abordării inter-, pluri- și transdisciplinară a acestui domeniu. Astfel, reprezentarea grafică sau coloristică a creațiilor studenților, a unor concepte arhitecturale nu poate fi realizată decât din perspectiva inter-, pluri- și transdisciplinară, care

presupune *interacțiunea dintre educația formală, nonformală și informală și constituie o nouă paradigmă a educației* [14, p. 10].

Articularea eficientă a resurselor proprii educației/instruirii formale-nonformale-informale la nivelul unor proiecte de tip curricular asigură creșterea potențialului pedagogic al oricărei activități cu finalitate formativă indiferent de cadrul în care este concepută [3, p. 267].

Plecând de la aceste afirmații și în acord cu cele relatate anterior, precizăm că instituțiile superioare de învățământ se orientează în prezent spre educația pentru schimbare care presupune selectarea adecvată a informației și a instrumentelor necesare în vederea creșterii productivității muncii intelectuale a studenților; spre abordarea științifică inter-, pluri- și transdisciplinară; centrarea pe studentul capabil să evalueze și să aleagă traseul academic personal, profesorul asumându-și rolul de partener în procesul de predare-învățare [4].

Din propria experiență pedagogică, putem confirma eficacitatea desfășurării activităților educaționale axate pe inter-, pluri- și transdisciplinaritate în formarea profesională a studenților-arhitecți și designeri identificate în următoarele obiective:

- ✓ obiective cognitiv-formative;
- ✓ obiective afective;
- ✓ obiective psiho-motorii și comportamentale;
- ✓ obiective volativ-caracteriale [14, p. 99].

Realizarea acestor obiective presupune revigorarea sau chiar adaptarea unor conținuturi în proiectarea curriculară a disciplinelor *Studiul formei și Pictura* la programele culturale oferite de muzee, care ar include posibilități de inițiere a studenților în procesul de cunoaștere a esenței fenomenului cercetat; crearea condițiilor pentru implicarea acestora în studierea, restaurarea și protejarea *patrimoniului cultural (arhitectural național și universal)*, antrenarea studenților în activități culturale și educaționale de interacțiune profesională și intergenerațională, de descoperire a noilor modalități de expresie arhitecturală etc.

O experiență artistică productivă de explorare a *patrimoniului cultural (arhitectural național și universal)* poate fi realizată în cadrul disciplinelor *Studiul formei și Pictura*, prin implementarea următoarelor *Strategii pedagogice*:

- *Strategia proiectării optime a activităților didactice în cadrul disciplinelor Studiul formei și Pictura, prin promovarea patrimoniului cultural (arhitectural național și universal) care să răspundă atât exigențelor curriculare, cât și cadrului normativ național ce vizează protocoale, convenții internaționale etc. cu privire la valorificarea patrimoniului cultural în sistemul de învățământ și în cadrul societății.*
- *Strategia utilizării metodelor interactive ajustate contextului și conținuturilor curriculare care să provoace învățarea activă, oferind studenților oportunitatea de investigare a unor subiecte cu privire la patrimoniul cultural (arhitectural național și universal) în vederea acumulării și transferului cunoștințelor teoretice în practică, care să sporească reziliența studenților față de provocările prezente și viitoare ale societății.*
- *Strategia organizării și desfășurării activităților formale și nonformale din perspectivă inter-, pluri- și transdisciplinară ce presupune o abordare holistică și integratoare a patrimoniului cultural (arhitectural național și universal) în contextul studiului formelor și al picturii.*

- *Strategia monitorizării și evaluării activităților formale și nonformale* menite să asigure relevanța obiectivelor propuse prin optimizarea continuă a formelor de realizare a activităților didactice, plecând de la valorificarea *patrimoniului cultural (arhitectural național și universal)*.
- *Strategia creării condițiilor favorabile de instruire pe tot parcursul vieții, axată pe cei patru piloni ai educației în sec. XXI: a învăța să înveți, a învăța să faci, a învăța să fii, a învăța să trăiești împreună cu alții* [Apud 7, p. 11], ajustând resursele educaționale formale la cele nonformale și informale.
- *Strategia creării parteneriatelor educaționale cu instituțiile muzeale și culturale* ce implică stabilirea unei colaborări eficiente și productive care să faciliteze inserția *patrimoniului cultural (arhitectural național și universal)* în crearea propriilor proiecte de pictură, desen sau arhitectură.

Pentru validarea experimentală a *strategiilor pedagogice vizate*, vom prezenta succint unele rezultate obținute de către studenții arhitecți și designeri identificate în lucrările: (Figurile 1; 2; 3; 4)

Figura 1. Arhitectură istorică, pastel, lucrare realizată de studenta arhitectă Zaica Maia
[Apud 8, p. 356]

Figura 2. Arhitectură rustică, pastel, lucrare realizată de studenta arhitectă Bruma Vera
[Apud 8, p. 356]

Figura 3. *Aspirații*, pastel, lucrare realizată de studenta designeră Craciun-Taucci Laurița

Figura 4. *Natură statică*, pastel, lucrare realizată de studenta designeră Serbul Maria

Din cele reflectate în creațiile studenților conchidem că aceștia pot deveni actori importanți în crearea unor imagini arhitecturale sau de interior armonioase, echilibrate și raționalizate aplicate atât în context național, cât și universal prin realizarea unor proiecte de arhitectură sau design pornind de la substratul valoric tradițional, adaptat exigențelor și tehnologiilor contemporane.

În contextul problemei abordate, conștientizăm necesitatea valorificării inter- și pluridisciplinarității, a interconexiunilor compoziționale și utilizării ustensilelor, tehnicilor și materialelor de lucru, folosite de generațiile anterioare de artiști plastici în elaborarea proiectelor și lucrărilor, cu generația actuală de studenți arhitecți și designeri, considerându-le drept criterii importante de apreciere, preluare, promovare și completare a *tezaurului cultural (arhitectural național și universal)*.

BIBLIOGRAFIE

1. ARNHEIM, R. *Arta și percepția vizuală. O psihologie a văzului creator*. Iași: Edit. Polirom, 2011. 499 p. ISBN 978-9733-46-1978-8.
2. BUSSAGLI, M. *Să înțelegem arhitectura*. București: Edit. Enciclopedia RAO, 2005. 385 p. ISBN 973-7932-68-4.
3. CRISTEA, S. *Fundamentele științelor educației. Teoria generală a educației*. Chișinău: Edit. Litera, 2003. 240 p. ISBN 973-7916-52-2; ISBN 9975-74-560-1.
4. CRIȘAN, A. N. *Strategii curriculare în învățământul universitar*. Iași: Edit. Institutul European, 2013. 254 p. ISBN 978-606-24-0006-4.
5. CRIȘTALEVA, L. G. *Stiluri de interior: de la clasic la avangardă*. Moscova: Edit. Niola sec. XXI, 2005. 96 p. ISBN 5-322-00020-8.
6. FILIPSKI, T. *Educația muzeală. Colaborarea instituții de învățământ-muzeu-familie-comunitate*. Studiu monografic. Chișinău: CEP, USM, 2021. 149 p. ISBN 978-9975-158-51-0
7. JOIȚA, E. *Educația cognitivă: Fundamente. Metodologie*. Iași: Edit. Polirom, 2002.
8. MUNTEANU, A. *Patrimoniul arhitectonic național în reflecții artistico-plastice*. În: *Materialele Conferinței Științifico-Practice Internaționale Abordări moderne privind drepturile patrimoniale*. Chișinău, UTM, 2022.
9. PAZ, G. P. de L. *Istoria picturii*. București: Edit. Teora, 2009. 255 p. ISBN 978-1-59-496-800-6
10. PIUCĂ VASILACHE, E. *Educatia plastica. Partea I. Suport de curs pentru studenți*. Chișinău: Tipogr. Policolor Upsc, 2014. 74 p. ISBN 978-9975-4362-7-4.
11. PLOȘNIȚĂ, E. *Considerații privind muzeificarea monumentelor istorice în Republica Moldova*. În: *Materialele Conferinței Științifice Patrimoniul cultural național și universal: Dialog istoric: In Honorem Valeria Cozma*. Chișinău: Pontos, 2014. 280 p. ISBN 978-9975-51-611-2
12. STAVILĂ, T.; CIOBANU, C. *Ghid de monumente și situri istorice din Republica Moldova*. Chișinău: Tipogr. centrală, 1995. 72 p. ISBN-10: 9975670687.
13. STĂVILĂ, T. *Tezaurul arhitectural al capitalei*. In: *Revista de Știință, Inovare, Cultură și Artă „Akademos”*. nr. 1(20), Chișinău, 2011. pp. 161-162. ISSN 1857-0461.
14. TIRON, E.-D. *Dimensiunile educației contemporane*. Iași: Institutul European, 2005. 143 p. ISBN 973-611-347-7
15. VASILESCU, S. *Istoria Arhitecturii Moderne*. București: I. A. Ion Mincu, 1993.